

Fenntarthatóság és könyvtár

Interjú Nemes Erzsébettel,
a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtára főigazgatójával

A Központi Statisztikai Hivatal és a KSH Könyvtár közös szervezésében 2011. április 21-én „A fenntartható fejlődés és a környezet számokban” címmel konferenciát szerveztek. A konferencia felkért előadója volt Fülöp Sándor, a jövő nemzedékek országgyűlési biztosja is, aki „Környezeti adatok, környezeti indikátorok” címmel tartott előadást. Bóday Pál, a KSH Környezeti és vidékfejlesztési statisztikai főosztályának vezetője a konferencián bemutatta a KSH „A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon” című új kiadványát, amely 10 fő-, 32 magyarzó és 107 részletező mutatót tartalmaz. A konferencia apropóján beszélgettem Nemes Erzsébet főigazgatóval.

– *Mikor kezdte el a könyvtárban dolgozni?*

– A Központi Statisztikai Hivatal Marketing osztályán kezdtem el dolgozni 1996-ban. Három év múlva lettem a KSH Könyvtár főigazgató-helyettese, majd 2003-tól főigazgatója. Ez idő alatt természetesen sok minden változott a könyvtárban. Egyrészt az informatikai fejlesztések által, másrészt a külsőségeket tekintve. A fejlesztéseket a Központi Statisztikai Hivatal segítségével nélkül nem tudtuk volna véghezvinni. Emellett pályázatok is segítettek a terveink megvalósításában.

– *Hol tartott a könyvtár, amikor főigazgató lettél?*

– Akkoriban Textar rendszer üzemelt a könyvtárban, körülbelül százezer elektronikusan feldolgozott dokumentummal. A könyvtárnak mintegy 750 ezer darabos állománya volt. 2002-ben a KSH támogatásával megvásároltuk az IQSYS által terjesztett OLIB rendszert. Ezzel kezdődtek el az informatikai fejlesztések. Most már valamennyi modult használjuk. A dokumentumok feldolgozása folyamatos. Még 2003-ban a könyvtárnak saját honlapja készült.

Annak idején átszerveztük a Feldolgozási osztályt. A munkatársak egy része rekatalogizált, a másik pedig az új könyveket dolgozta fel. Saját munkatársak – egy nagyszerű csapat, kiváló szakembergárda – végezték ezt a feladatot.

Aztán a számítógéppark is bővült. A KSH Informatikai Főosztályával nagyon jó kapcsolatunk van. Mi önállóan működünk, de gépeket és szakmai segítséget is kapunk tőlük. A könyvtárnak van informatikai osztálya, de jó, hogy a Hivatalra is számíthatunk. Kölcsönösen megbecsüljük egymás munkáját.

– *Milyen pályázatokon vettetek részt?*

– Tulajdonképpen három nagy európai uniós pályázatról van szó. Az elsőre a II. kerületi önkormányzattal együtt pályáztunk. A pályázat címe: „KMOP-5.2.2/B-2008-0011 Budapest II. kerület Bel-Buda kerületrészének funkcióbővítő rehabilitációja” volt. A célunk egy közösségi tér kialakítása volt. A korszerű berendezésű

Bibó-terem ünnepélyes megnyitására 2010. szeptember 18-án került sor. 1897 óta nyilvános könyvtár vagyunk, de a könyvtárnak nem volt egy olyan tere, ahol egy kiállítást vagy bármilyen rendezvényt megtarthatott volna. Most már van! A másik fontos dolog, amire igen nagy olvasói igény mutatkozott, hogy immár tizenötezer könyv van szabadpolcon. (A dokumentumállomány 80 százaléka a törökbálinti DEPO-ban van.) Az olvasótermet Bibó Istvánról neveztük el, akinek a börtönből való szabadulás után ez volt az egyetlen munkahelye. 1967-től dolgozott nálunk, és innen ment nyugdíjba. Megjegyezném, hogy édesapja a szegedi egyetemi könyvtár igazgatója volt.

A könyvtárunk – mint említettem – nyilvános, de csak a KSH munkatársai részére volt kölcsönzés. A Bibó-terem megnyitása óta viszont a II. kerületi lakosok is kölcsönözhetnek. Sokan be is íratkoztak azóta hozzánk.

A felújítások során egy másik termet neveztünk el Findura Imréről, aki a könyvtár első könyvtárnoka volt. 1871–1907 között dolgozott itt, harminchat éven át volt a Statisztikai Hivatal Könyvtárának vezetője. A könyvtár első címjegyzékét, úgynevezett „könyvlajstromát” is ő készítette el 1872-ben. Nevéhez fűződik a könyvtár első nyilvános, nyomtatott szakkatalógusának elkészítése is, amely 1885-ben jelent meg. A Folyóiratolvasót Dányi Dezsőről, a demográfusról, a tudós könyvtárosról neveztük el, aki 1956-tól tudományos munkatársa, 1959-től a könyvtár igazgatóhelyettese, 1960-tól igazgatója lett. Igazgatása alatt a könyvtárban kutatócsoportot hozott létre, számos fontos, maig megjelendő kiadványsorozatot indított el.

– *Mi volt a témája a második pályázatnak?*

– A második pályázat is egy KMOP pályázat volt, „Komplex akadálymentesítés a KSH Könyvtárban” címmel. A KMOP-4.4.2/09-2010-0007 azonosítószámú pályázaton 28 495 350 forint támogatást nyertünk el. A pályázat keretében akadálymentessé vált a könyvtárba való bejutás a kapubejárat és a folyosó átalakításával, a portásfülke áthelyezésével. Már megvalósult az akadálymentes mellékhelyiség kiépítése, és hozzá kapcsolódóan két női mosdó kialakítása.

Akadálymentesítik a ruhatárhoz való hozzáférést új pult megépítésével, továbbá egy akadálymentes munkahely is létesül az Informatikai osztály helyiségében. A könyvtár szolgáltatásaihoz való akadálymentes hozzáférést képernyőnagyító és felolvasó szoftver is segíti. A projekthez kapcsolódó építési munkák kivitelezése 2011. március 31-ig tartott, a teljes pályázat 2011. július 31-én zárult le.

– *A harmadik pályázat lezárása 2011. szeptemberben lesz. Gondolom, még sok a tennivaló.*

– „A jelen szaktudása a jövő generációjáért. A könyvtári hálózat nem formális és informális képzési szerepének erősítése az élethosszig tartó tanulás érdekében a KSH Könyvtárban és a Móricz Zsigmond Gimnáziumban” elnevezésű pályázat egy TÁMOP-pályázat. Az Európai Unió és a magyar állam által nyújtott támogatás 76 548 334 forint. A konzorciumi tagunkkal vállalt fő célunk a KSH Könyvtár és a Móricz Zsigmond Gimnázium könyvtára elektronikus adatbázisának fejlesztése, abból megújuló minőségű szolgáltatások nyújtása. A KSH Könyvtár 150 000 dokumentumot tervez rekatalogizálni, alkalmassá téve a rekordokat az ODR–MOKKA-ba való betöltésre. A gimnázium könyvtára a katalógust fotó és aprónyomtatvány archiváló modullal, automata analitikázó modullal és bibliográfiai letöltő modullal bővíti. A két intézmény két-, illetve háromnyelvű interaktív honlapot, portált fejleszt ki, és biztosítja a felhasználók számára a 24 órás elérhetőséget. Ez a fejlesztés már tesztelés alatt áll.

A vállalások közül kiemelném még a Fényes Elek és a statisztikai tudásbázist. A tudásbázisban egyrészt Fényes Elek nagy magyar statisztikus munkáihoz, másrészt helytörténeti és közhasznú statisztikai jellegű tartalmakhoz biztosítunk online hozzáférést. Például statisztikai évkönyvekhez, a *Statisztikai Szemlé*hez, helység-névtárakhoz, népszámlálási kötetekhez, nagy magyar statisztikusok bibliográfiáihoz, életrajzaihoz, közgazdasági Nobel-díjasokról szóló információkhoz.

Ha ezt a pályázatot befejeztük, akkor a dokumentumállományunknak csak eleynésző része nem lesz már elérhető az elektronikus katalógusban.

– *Említetted, hogy a kerületi lakosok kölcsönözhetnek. Milyen az állomány összetétele? Milyen „külső” igényeket tud kielégíteni a könyvtár?*

– A könyvtárnak mint szakkönyvtárnak, megvan a sajátos gyűjtőköre, de 1897 óta törvény támasztja alá, hogy köteles példányt kapunk. Ezért például a szépirodalmi állományunk is igen bőséges. A térképgyűjteményünk és a folyóirat-állományunk is gazdag. Gyűjtőkörének megfelelően kiemelten gyűjti könyvtárunk a közgazdaságtudomány, a szociológia, a politika és a jogtudomány szakirodalmát. A könyvtár gyűjtőkörébe tartoznak még valamennyi tudományterület gazdasági és statisztikai vonatkozású dokumentumai. Kötelespéldány-jogosultsága alapján a könyvtár gyűjti nemcsak a szépirodalmat, a helytörténet műveit, a vallás- és egyháztörténet, a néprajz, a művészetek és a sport irodalmát is. Természetesen a KSH összes kiadványa megtalálható a könyvtár dokumentumállományában.

– *Milyen terveitek vannak a jövőre nézve?*

– „Az év könyvtára”, illetve az azt felváltó „Minősített könyvtár” címre szeretnénk pályázni. Ez a tervünk 2013-ig. A cím megszerzését igen komoly feltételekhez kötik, úgy gondolom, hogy ezeket akkorra teljesíteni tudjuk. A könyvtár 2009 és 2013 közötti időszakra szóló stratégiai tervében szereplő egyik legfontosabb célunk az is, hogy az intézményben bevezessük a minőségirányítási rendszert, ami összhangban van a megpályázni kívánt címmel.

– *Visszatérve a fenntarthatósági témájú konferenciára. Hogyan valósul meg a könyvtárban a környezeti fenntarthatóság?*

– A környezettel való törődés, a környezet állapotának megőrzése, javítása jövőnk egyik legfőbb feltétele. A környezettudatosság, a fenntarthatóság valamennyiünk, így a könyvtáraknak is feladata. A fenntarthatóság a jövő generációk érdekeinek és életminőségének védelmét kell, hogy szem előtt tartsa. A fenntartható fejlődés nemcsak a klímaváltozás, környezetszennyeződés, de az esélyegyenlőség, az oktatás, az egészségügy, a kultúra (bennük a könyvtárak) témája is. Ez utóbbiak is alapvető fontosságúak a fenntarthatóság érdekében.

Amit a könyvtárak most is meg tudnak valósítani – és mi is erre figyelünk – az az például, hogy a környezetvédelmi szempontból előnyösebb termékeket előnyben részesítjük. Figyelünk a vízfelhasználás csökkentésére, a hulladékgazdálkodásra, a veszélyes hulladék kezelésére, a jó környezeti és egészségi állapot megőrzésére. Fontos a környezetbarát munkahely megteremtése is.

Nemrég készült egy kockázatelemző felmérés a könyvtárunkban. Az egyik hiányosság például az volt, hogy az olvasók asztalain a világítás nem megfelelő. Az NKA-tól nyertünk pénzt, és augusztusban ki tudjuk alakítani az új asztali világítást, ami hozzájárul a jobb környezeti állapothoz. Emellett természetbarát vagy újrahasznosított papírt használunk. És természetesen mi is próbálunk takarékoskodni az energiaforrásokkal. Feladatunknak tekintjük a tudásmegosztást is, ezért szer-

veztük az áprilisi konferenciát. A fenntarthatóság a TÁMOP-os pályázatra vonatkozóan is vállalt feladatunk, mint például a „humán erőforrás” állandósága, vagy a szolgáltatások költséghatékonyságának növelése, kölcsönzési szolgáltatások, intézményi, szakértői együttműködések fenntartása, annak érdekében, hogy a pályázatban vállalt fejlesztések, szolgáltatások, az oktatás hatékonyabb támogatása ne csak megvalósuljon, de a jövő generációjának is szőljon.

– *A konferencián az előadásod címe „Környezetvédelmi tudatosság a sorok között” volt. Mit gondolsz a „zöld könyvtárról”? Mik az ismérvei egy ilyen könyvtárnak?*

– A környezettudatos gondolkodást értem elsősorban ezen, az ember és környezet viszonya harmóniájának megteremtését. Ma már a „zöld könyvtár” fogalom nem ismeretlen idehaza sem. Ezt a kérdést két oldalról lehet megközelíteni. Egyrészt azt gondolom, hogy zöld könyvtárnak nevezhetjük azokat az intézményeket, amelyek különös figyelmet fordítanak a természeti értékek megőrzésére, többek között az energiafelhasználásuk csökkentésével, újrahasznosított anyagok alkalmazásával, szelektív hulladékgyűjtéssel stb. A másik megközelítésben zöld könyvtár az a könyvtár, amelyik ilyen témákkal foglalkozó gyűjteményt épít. Természetesen feltételezem azt is, hogy a természet- és környezetvédelemmel foglalkozó dokumentumokat kiemelten gyűjtő könyvtárakban olyan szemlélet uralkodik, ami magától értetődővé teszi, hogy az adott intézményt mindkét megközelítésben zöldnek lehessen nevezni.

– *Amellett, hogy a könyvtár főigazgatója vagy, más kötelezettségeket is vállalsz.*

– Igen. Most főként az Olvasókörök Szövetségében* tevékenykedem. Még Fülöp Géza egyetemi professzor keltette fel érdeklődésemet az ELTE-n az olvasókörök iránt. Hajdu Géza, a szegedi megyei könyvtár már elhunyt igazgatója is jó barátom volt. Ő kezdeményezte 1989-ben az Olvasókörök Szövetségének megalakulását. Annak idején Hódmezővásárhelyen volt a legtöbb olvasókör. Gyerekként ott éltem néhány évet, bizonyára ez is motivált. 1947 előtt – amikor is törvényileg megszüntették a működésüket – több ezer olvasókör volt Magyarországon. Az olvasóköröknek saját épületük volt, sokuknak saját könyvtáruk is, számos helyen újságokat is járattak. Ezek a közösségek saját erejükből, saját szórakoztatásukra és művelődésükre létesítették ezeket a helyeket. 1989 után újjáalakultak, de sok helyütt már nem lehetett újraéleszteni ezt a hagyományt. Ahol viszont működnek, ott meghatározó civil köröknek számítanak. Nincs olyan megmozdulás, rendezvény, program az adott településen, amin ne vennének részt. A helységek közül említhetném Mohácsot, Hódmezővásárhelyt, Siómarost, Balmazújvárost és még sok más települést. Ezek a körök inkább hagyományörző feladatot látnak el. Saját dalárdájuk, tánccsoportjuk van. Szüreti bált szerveznek. De működnek irodalmi olvasókörök, amik könyvtárakban alakultak meg, mint például Nagykőrösön, Sárospatakon, ahol elsősorban az olvasásélményeiket vitatják meg a tagok.

Az olvasókörök is tartanak országos találkozót, hasonlóan az MKE Vándorgyűléshez. Idén júliusban Újvidéken tartjuk ezt az összejövetelt. Én 2000-ben csatlakoztam a szervezethez, előbb mint alelnök, majd mint a Szövetség társelnöke. Egyik fontos eredménynek tartom, hogy sikerült bevonnom a Szövetségbe néhány határainkon túl működő olvasókört is.

* <http://www.olvasokorok.hu/>

– *Sokfelé utazol. Mi vonz a különböző tájakhoz?*

– Hála istennek, hogy megadta a sors, hogy sokfelé eljuthattam. Szívesen utazok. Nagyrészt a gyerekkori olvasmányélmények inspiráltak az utazásra. Manapság is sok útikönyvet olvasok, és gyűjtöm is őket. Sok esetben a családdal vagy hivatalosan vagy saját szervezésben tudtam a világot járni. Bármerre is jártam, mindenhol voltam könyvtárban. Sok élményt le is írtam egy-egy szakmai beszámolóban. Az MKE Olvasószolgálati Szekciójának elnöke voltam nyolc évig. Sok jó barátom van onnan, sok közös utazási élményünk is volt. A vezetésemmel szinte ez a szekció járta elsőként végig a határon túli magyar lakta területeket a rendszerváltozás után. Rendkívüli volt az 1990-es években személyesen megtapasztalni, hogy Erdélyben, a Vajdaságban, a Csallóközben vagy Burgenlandban, Kárpátalján milyen a magyarság élete.

– *Melyik a kedvenc országod, tájad?*

– Szeretem Olaszországot, Szicíliát. Pompei döbbenetes élmény. A Vezúv vagy az Etna tűzhányó krátereit járni elképesztő, de az Etna lábainál fekvő gyönyörű városka, Taormina szikrázó napsütésben lenyűgöző látvány. Jártam sok szép országban, városban, de Budapestnél nincsen szebb város. Amellett, hogy sokat jártam külföldön, Magyarországon sincs tán olyan nagyobb település, ahol ne jártam volna. Nincs olyan vár, amit a gyerekeimmel ne néztem volna meg. Igazán jó megismerni a világot, de mindig nagyon jó hazajönni.

– *És melyik a kedvenc könyved?*

– Sok kedvencem van. Az ókorról sok könyvet olvastam. Szeretem a családregegyeket, történelmi regényeket és – ahogy említettem – az útikönyveket, a nagy magyar utazók írásait. Szeretem Móriczot, Mikszáthot, Szabó Magdát, Sütő Andrást. Annak idején – és ez talán az én korosztályomra jellemző – szinte minden Jókai-könyvet elolvastam. Mint olvasószolgálatos könyvtáros sok mindent elolvastam csak azért, hogy tudjak beszélgetni az olvasókkal a könyvekről. Az igazság az, hogy ma már egyre kevesebb szépirodalmat tudok kézbe venni. Most éppen a *Flow – Az áramlás* című könyvet olvasom Csíkszentmihályi Mihálytól, és másik tíz könyv várakozik az éjjeliszekrényemen. Nagyon sok nagyszerű könyv vár még elolvasásra, csak az idő kevés.

– *Köszönöm a beszélgetést! További sikeres munkát kívánok!*

Pegán Anita

Könyvtári honlapból egészségügyi szakportál

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a TÁMOP 3.2.4 pályázaton nyert pénzüsszeggel, az IQSYS Zrt. munkatársai, fejlesztői révén a Zala Megyei Kórház Egészségügyi Szakkönyvtárának honlapja egészségügyi szakportállá alakult. Mit is jelent ez a – vélhetően a maga nemében, kórházi könyvtárak közt egyedülálló vállalkozás – a felhasználók számára?